

zeja, osjeća se snažan utjecaj francuske prakse ekomuzeja što se obrazlaže stalnim kontaktima s francuskim stručnjacima, napose sa G. H. Riviere. Ističe se važnost održavanja popularnih seminara muzeologije za stanovnike.

Na primjeru Švedske, koja je projektom Skansena preteča ideje ekomuzeja, opisan je novi tip ekomuzeja koji se bavi kulturom, životom i prirodnom osnovom Laponaca.

Slijedi prikaz o portugalskim ekomuzejima koji se — također potaknuti francuskim iskustvom — konstituiraju od 1979. god.

Muzeje susjedstva (neighbourhood museum) opisuje J. R. Kinard, osnivač prvog takvog muzeja u svijetu. Ti su muzeji ustanovljeni da bi zadovoljili kompleksnije potrebe kulturno siromašnih zajednica i djeluju kao kulturni centri i tzv. »katalizatori«
društvenih promjena. Pregled prakse ekomuzeja u Venezueli, Maliju i Brazilu ne može a da ne asocira na nepostojanje bilo kakvog sličnog rada u našoj zemlji. Na vrlo velike sličnosti između ekomuzeja i »heimatmuseuma«, regionalnih muzeja u Njemačkoj koji su služili kao instrument borbe nacističke Njemačke, argumentirano upozorava A. Cruz-Ramirez. Naime, ekomuzej kao branič i graditelj lokalnog kulturnog identiteta uvijek može poslužiti kao sredstvo političke borbe — kako s pozitivnim, tako i s negativnim predznakom.

Đurđica Cvitanović Sakralna arhitektura baroknog razdoblja Gorički i Gorsko-dubički arhiđakonati — knjiga I, 1985.

Biserka Šavora

Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb

Primljeno: 20. 12. 1936.

Malo je knjiga koje su osebujno znanstveno djelo i izvanredno primjenjiv operativni materijal u aktivnoj zaštiti spomenika kulture. Oba ova predznaka odlikuju novo djelo dr. Đurđice Cvitanović, objavljeno pod naslovom **Sakralna arhitektura baroknog razdoblja, Gorički i Gorsko-dubički arhiđakonati**. Po prvi su put sintetizirano prika-

zani sakralni spomenici s područja Banije, Korduna, Žumberka i Gornjeg Pokuplja, na području današnjih općina Jastrebarsko, Ozalj, Karlovac, Duga Resa, Vrginmost, Dvor na Uni, Kostajnica, Novska, Petrinja i Sisak.

Prema riječima autorice, izabrani su spomenici ne samo prema kriteriju vrijednosti nego i poradi povijesne slojevitosti i kulturnih prilika u kojima su nastali na ovom području evropske specifične povijesti, koje je činilo jugozapadni dio Zagrebačke biskupije u XVII. i XVIII. st., te graničarsko područje Srednje Evrope prema Turskom Carstvu.

Poradi toga je iz stručne obrade oko 150 objekata proistekao upečatljivi prikaz kronologije događaja na tom području.

Sadržajno, knjiga je podijeljena na pet osnovnih dijelova:

Prvi — Razdioba analizirane građe, tipološka klasifikacija objekata, u odnosu na vrijeme izgradnje, materijal, kompoziciju;

Drugi — Deskripcija objekata, povijesna klasifikacija, stilsko-tipološka valorizacija Goričkog arhiđakonata;

Treći — te Gorsko-dubičkog arhiđakonata, uz iznošenje dokumentacione građe, izvora podataka i bibliografije;

Četvrto — Poglavlje o graditeljima raznih tadašnjih struka koje ujedno daje sliku preslojavanja stanovništva i dotoke utjecaja na umjetničko izražavanje;

Peto — Objavljivanje popisa izvođača na raznim područjima djelatnosti omogućit će daljnju analizu i određivanje kulturnih i socijalnih kretanja.

Tematski, značajki je obrađeno više tematskih cjelina, primjerice:

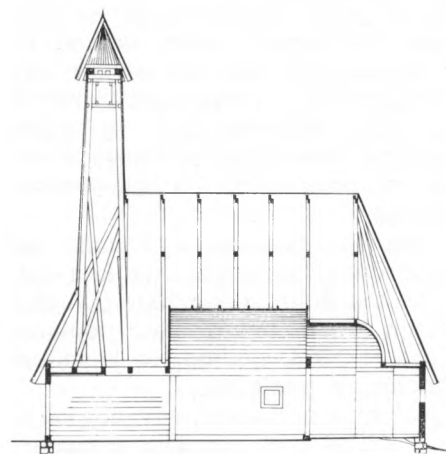
- samostanski sklopovi,
- utjecaj crkvenih redova na razvoj barokne umjetnosti,
- zvonik — barokni element i simbol crkvene arhitekture,
- barokne dvoranske crkve,
- crkveno graditeljstvo narodnih slojeva,
- drvene seljačke crkve.

Po tipologiji, predstavljene su dvoranske i centralne crkve, kronološki svrstane na srednjovjekovne barokizirane crkve, na novosagrađene rimokatoličke, srpsko-pravoslavne i grkokatoličke crkve, te na postbaroknu crkvenu arhitekturu. Po građevnom materijalu prikazane su kako zidane mještanske, tako i drvene crkvice i kapelice pučkog graditeljstva.

Metodološki, i iscrpno dokumentirano, jednako su prikazani svi spomenici naše široke graditeljske baštine.

Osim postojećih spomenika, dokumentirano su prikazani i mnogi spomenici (uglavnom) sakralnog karaktera, uništeni tijekom II. svjetskog rata, te je tako ova knjiga cjelovit prikaz fonda sakralnih spomenika tog područja.

To je naročito pregledno izraženo u prilogu »Katalog objekata«.

253 LJESKOVAC — pravoslavna kapela Vaznesenja Gospodnjeg (uzdužni presjek) u Ljeskovcu

Pravoslavna kapela Vaznesenja Gospodnjeg (uzdužni presjek) u Ljeskovcu

Vrijednost ovog djela u naučnom interesu, te izvanredan doprinos u ulozi aktivne zaštite spomenika, čini metodološki pristup obradi građe kroz objavljivanje cjelovite topografije, te osebujna interpretacija spomeničke valorizacije.

Dostupnost maksimuma podataka i raspoložive dokumentacije, kroz katalog objekata, poslužit će stručnjacima svih profila, u obradi operativnih planova, prilikom izrade konzervatorske dokumentacije, te konzervatorsko-urbanističke dokumentacije pri izradi urbanističkih planova svih nivoa (od prostornih planova, generalnih urbanističkih planova, provedbenih urbanističkih planova), te kao podloga restauratorskim radovima, ili za daljnji studij povijesti umjetnosti.

Naročitu vrijednost predstavlja ovakav pristup također i vlasnicima, odnosno korisnicima spomeničkih objekata.

Za razliku od uobičajenih popisa spomenika, s osnovnim podacima i deskripcijom lokaliteta ili objekata, topografija kao metoda zahvatijeva promatranje i istraživanje šireg područja, pa tek tada cjelinu po cjelinu.

Time dobivamo proširene podatke o lokalitetu, objektu i svakom zastupljenom obliku umjetničkog djela, vezanog za određeni spomenički lokalitet.

Uz arhitektonske objekte obrade su i ostale zastupljene umjetničke discipline — slikarstvo, kiparstvo, drvorezbarstvo, glazbala, literatura ili urbanistička analiza kvalitete prilagodljivosti krajoliku, te oblikovanju urbanističkih jezgri. Time spomenički objekt izrasta u cjelokupnoj svojoj slojevitoj sveobuhvatnosti.

Osebnost interpretacije dr. Đurđice Cvitanović polazi već od istraživanja crkvene umjetnosti, najčešćeg nosioca kontinuiteta razvoja određenih sredina, te njene životne prisutnosti ili ponekad nosioca preobrazbe, u određenom arealu.

Stoga je topografija rađena po eklezijastičkoj podjeli, te ima granice starih hrvatskih župa (IX. st.), zatim areale obuhvaćene popisom župa iz 1334. godine, te kasnijom crkvenom podjelom.

Uvidom u arhivalije, autorica bilježi i iznosi vrlo značajnu dokumentaciju, dok autopsijom na terenu također stvara slojevite podatke, do današnjih dana.

Na taj način primjerice, utvrđuje utjecaj pavlinske umjetnosti na kvalitetu naše izvorne umjetnosti baroknog razdoblja, ili iznalazi originalnost u pojedinosti izvorne obrade unutar tipiziranih koncepcija krajiških crkava.

Aspekt interpretacije, kako u iznalaženju dotoka utjecaja, pod kojima je umjetničko djelo stvarano, vrednovat će izvornost nasuprot impresivnosti.

Tako će prisutnu izvornost u izgrađeni malih drvenih crkava ili kapele (Buzeta) svrstati uz bok baroknih — rokoonih sakralnih djela (Sela kod Siska), vrijednosti srednjoevropskog nivoa.

Sakralna arhitektura baroknog razdoblja, Gorički i Gorsko-dubički arhidakonat, knjiga I, koncipirana je kao dio projekta Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu u istraživanju crkvene arhitekture baroka u kontinentalnoj Hrvatskoj. Opremljena je izvanrednom arhitektonskom dokumentacijom, odnosno arhitektonskim snimkama izrađenim pod vodstvom prof. Davorin Stepinca, te sadrži biranu foto-dokumentaciju vanjskih i unutarnjih prostora objekata; dok katalog objekata, kao poseban prilog, stvara opus sažetih podataka.

Neuobičajeno estetsko vrednovanje spomenika, uočavanje značajki pojedinih i međusobna povezanost predstavljenih objekata, njihovo kronološko, tipsko i stilsko određivanje unutar razdoblja stvaranja XVII. i XVIII. st. pa sve do prve polovine XIX. st., te značajke i iscrpna obrada iznađenih podataka — učinit će ovo djelo fundamentalnim prikazom i osnovom provedbe u aktivnoj zaštiti spomenika kulture.

● Vjesnik muzeja Požeške kotline,

Slavonska Požega, br. 4—5, 1986, str. 220, ilustr. izdavač: Centar za kulturu i obrazovanje Muzej Požeške kotline; urednik: Dubravka Sokač-Štimac

Branka Šulc

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Primljeno: 19. 1. 1937.

Ovaj godišnjak Muzeja nastoji — unatoč neredovitom izlaženju — višestruko i na profesionalno visokoj razini prezentirati najrelevantnija istraživanja i znanstvene dosege iz područja svojega rada. Povod izdavanju dvobroja ovoga je puta i višestruk — 60-godišnjica Muzeja, 100-godišnjica rođenja slikara Mi-

roslava Kraljevića, 40-godišnjica pobjede nad fašizmom — te su i teme uglavnom koncepcijski usmjerene tim značajnim datumima povijesti požeške regije.

Pregledni prikaz Dubravke Sokač-Štimac o arheološkim istraživanjima na srednjovjekovnom lokalitetu Rudina, u blizini Slavonske Požege, premda se odnosi na istraživanja iz 1980. god., daje niz novih elemenata za potpunije određenje značaja tog lokaliteta. Dr. Nada Klaić tekstom **Ecclesia seu monasterium sancti Michaelis de Rudina** utvrđuje historijske činjenice o rudinskoj opatiji nastojeći dati i odgovor na niz pitanja o tom kompleksu, primjerice — što svjedoče izvori o rudinskoj opatiji u 14. st; tko su patroni opatije u 13. st. i tko je mogao biti osnivač te opatije i dr. K tome zanimljiv je autoričin pristup dosada poznatoj literaturi o ovom srednjovjekovnom kompleksu i brojnim različitim datiranjima te opatije.

Slijedi opsežniji izvještaj Zdravka Tadića o rijetkom slučajnom nalazu srebrnih dinara iz 15. i 16. st. pronađenih u Sl. Požegi. Veći dio te ostave poklonjen je Muzeju i važan je dio numizmatičke zbirke.

O Požežaninu Dragutinu Lermanu (1863—1918) prvom hrvatskom afričkom putniku piše dr. Aleksandra Sanja Lazarević ukazujući na njegov izuzetan doprinos, čime je obogatio muzejske fondove Etnografskog muzeja u Zagrebu, te napose njegov publicistički rad. Isti-

S promocije »Vjesnika Muzeja Požeške kotline« br. 4—5, održane u Galeriji Muzeja Požeške kotline u Slavonskoj Požegi, 13. 6. 1986.

